

УДК 356.13:340.64:629 (043.3)

DOI 10.33251/2522-1477-2019-5-248-255

ТКАЧУК Дмитро Валерійович,

аспірант, Хмельницький національний університет

ОБґРУНТУВАННЯ ПЕДАГОГІЧНИХ УМОВ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ ІНСПЕКТОРІВ ПРИКОРДОННОЇ СЛУЖБИ ДО ІДЕНТИФІКАЦІЇ ОСІБ І ТРАНСПОРТНИХ ЗАСОБІВ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

У статті охарактеризовано педагогічні умови професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції. Йдеться про необхідність впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів; застосування тренінгових методик для розвитку професійно-важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації; навчання інспекторів прикордонної служби професійної комунікації з громадянами під час контролю першої та другої лінії у пунктах пропуску через державний кордон; прилучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації.

Ключові слова: інспектор прикордонної служби, ідентифікація, уміння, педагогічні умови, паспортний контроль, професійна діяльність, охорона кордону.

Постановка проблеми у загальному вигляді. Охорона державного кордону України на шляхах міжнародних сполучень є однією з найважливіших форм забезпечення національної безпеки України. У Концепції розвитку ДПСУ на період до 2020 року визначено, що метою розвитку ДПСУ є створення сучасного прикордонного відомства європейського типу, яке гарантовано забезпечуватиме захист національних інтересів на державному кордоні України. У цьому контексті важливе значення має підготовка висококваліфікованих кадрів, які можуть належним чином здійснювати ідентифікацію осіб і транспортних засобів у пунктах пропуску через державний кордон.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, у яких започатковано вирішення зазначеної проблеми та на які опирається автор. На сьогодні дослідники виокремлюють різні умови формування професійної готовності. **Зокрема,** О. Богданюк серед умов формування готовності майбутнього кінолога до професійної діяльності виокремлює забезпечення позитивної мотивації навчання, професійну спрямованість педагогічного процесу на основі сучасних інформаційно-комунікаційних технологій; застосування інноваційних підходів до організації навчання майбутніх офіцерів-кінологів; здійснення моніторингу рівня сформованості професійних якостей та практичну спрямованість професійної підготовки майбутніх офіцерів-кінологів [4, с. 9-11].

На думку С. Серховця, для формування готовності офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності важливе значення мають оптимізація структури та змісту підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності; впровадження до освітнього процесу інноваційних форм та методів підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів; проектування і моделювання квазіпрофесійного середовища кінологічного забезпечення та моніторинг якості підготовки майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності [14, с. 10].

Учений Є. Брижатиий для формування готовності майбутніх офіцерів інженерних військ до професійної діяльності пропонує використовувати мотиваційні чинники для практичного спрямування формування професійної готовності майбутніх офіцерів інженерних військ; забезпечувати поетапне цілеспрямоване формування готовності до професійної діяльності в системі ліцей-коледж-вищий навчальний заклад [5, с. 8-9].

Як зазначає О. Михайлишин, для формування професійно-педагогічної готовності офіцерів-прикордонників до виховної роботи в умовах нестандартних ситуацій важливе значення має наявність комплексу ситуаційних задач, а також індивідуалізація та диференціація навчання [11, с. 11]. У свою чергу О. Лемешко визначила такі умови формування готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон: розвиток мотивації до вивчення алгоритму дій посадових осіб у пунктах пропуску щодо

локалізації нестандартних ситуацій; збагачення змісту навчальних дисциплін прикладами нестандартних ситуацій; використання активних методів у навчанні курсантів для навчання їх приймати рішення при локалізації нестандартних ситуацій [9, с. 8].

На основі узагальнення результатів зазначених досліджень можна стверджувати, що вчені пропонують урахувати особливості професійної діяльності прикордонників, звертати увагу на відповідний відбір змісту та методів організації навчання, їх самостійну роботу. Проте на сьогодні не вирішеною залишається проблема підготовки фахівців, що здійснюють ідентифікацію громадян на державному кордоні, в навчальних центрах підготовки персоналу ДПСУ.

Метою статті є висвітлення педагогічних умов професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції.

Виклад основного матеріалу статті. Педагогічні умови формування готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів є сукупністю, системою спеціально спроектованих, організованих заходів та обставин щодо змісту, форм, методів освітнього процесу, які забезпечують ефективне управління навчальною діяльністю прикордонників з метою належної підготовки їх до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції.

При визначенні педагогічних умов професійної підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів враховано значення використання інформаційно-комунікаційних технологій у системі вивчення прикордонниками особливостей ідентифікації. Це обумовлено тим, що ці засоби дозволяють суттєво розширити можливості подання навчальної інформації. Зокрема, серед дидактичних можливостей представлення навчальної інформації за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій слід вказати на комп'ютерну візуалізацію навчальної інформації, моделювання та імітацію об'єктів, процесів, явищ, пов'язаних з ідентифікацією.

Для показу специфіки паспортних документів та особливостей зовнішності людини, наприклад, мають значення такі способи презентації інформації, як мультимедійність, тобто текстова репрезентація інформації, зокрема візуальна репрезентація інформації (колір, графіка, зображення, мультиплікація, відео), звукове подання інформації (передача звукових файлів) та різноформатна репрезентація інформації (текст, звук, графіка, відео). Окрім цього, інформаційно-комунікаційні технології пропонують різні способи роботи з інформацією. Йдеться про пошук інформації, її отримання і передачу, зберігання, класифікацію і структурування інформації, а також редагування.

Важливе значення при формуванні готовності інспекторів до ідентифікації осіб і транспортних засобів має те, що за допомогою інформаційно-комунікаційних технологій можна використовувати метод візуалізації. Цей метод дає можливість виокремлювати найбільш значущі елементи інформації щодо ідентифікаційних дій, розгортати елементи інформації у наочний образ – опору адекватних розумових і практичних дій з ідентифікації. Застосування інформаційно-комунікаційних технологій при формуванні готовності до ідентифікації забезпечує феномен педагогічного впливу, тобто результат комбінованої дії складових його факторів.

Важливе значення має використання інформаційно-комунікаційних технологій для виконання суб'єктами навчання необхідних завдань різного рівня складності. У цьому контексті значення виконання завдань, як зазначає Г. Атанов, полягає в тому, що механізмом здійснення навчальної діяльності є не опрацювання навчального матеріалу, а виконання передбачених навчальною програмою завдань: «знати» означає за допомогою знань здійснювати певну діяльність, а не лише пам'ятати інформацію [1, с. 14]. Навчальне завдання Г. Атанов трактує як будь-яке завдання, що постає перед об'єктом навчання, розв'язання якого спрямоване на досягнення навчальної мети [1, с. 183]. Загалом ефективність застосування інформаційно-комп'ютерних технологій навчання визначають:

- якість матеріалів, для створення яких викладачі повинні враховувати загальнодидактичні принципи навчання, комбінувати традиційні форми і методи навчання із застосуванням комп'ютерних технологій, здійснювати доцільний відбір навчального матеріалу для наповнення навчальних програмних засобів необхідним предметним змістом;

- використання системного підходу при визначенні структури і організації використання програмних засобів, що гарантує поетапний перехід до більш високого рівня інформаційних технологій із накопиченням необхідного емпіричного матеріалу;

- інформаційна культура педагога та подальше постійне підвищення цього рівня.

Таким чином, з огляду на значно ширші можливості, що їх дає використання інформаційно-комунікаційних технологій для навчального процесу та вивчення специфічної проблематики ідентифікації, що потребує візуального та мультимедійного подання та вивчення інформації, першою педагогічною умовою формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів слід визначити впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів.

Друга педагогічна умова формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів передбачає застосування тренінгових методик для розвитку особистісних якостей, необхідних для здійснення ідентифікації, зокрема концентрації уваги, спостережливості, пильності, пам'яті та ін.

Важливість цієї умови пов'язана з тим, що, за В. Федорчуком, тренінг є найперспективнішим методом психолого-педагогічної підготовки фахівців різних галузей, важливим інструментом особистісного та професійного росту фахівця [17, с. 7]. Саме тренінг дає можливість формувати уміння і навички, необхідні для виконання професійних функцій.

Тренінг (англ. *training*) – це метод ігрового моделювання навчальних, професійних, життєвих ситуацій з метою розвитку компетентності, формування і вдосконалення різних професійних та особистісних якостей, умінь і навичок майбутнього фахівця, підвищення адекватності самосвідомості та поведінки шляхом включення до тренінгової ситуації у ролі учасників і глядачів [10, с. 178].

С. Сисоева розглядає тренінг як вид навчальної гри, що максимально сприяє формуванню практичних навичок, передбачає напрацювання і засвоєння поведінкових навичок, ідей, які необхідні для виконання конкретної роботи. Об'єктом тренінгу є конкретний вид діяльності [15, с. 128]. Навчальний тренінг як педагогічна технологія допомагає відпрацьовувати уміння і навички виконання простих та складних видів професійної діяльності, наочно демонструє наслідки прийнятих рішень, дає можливість перевірити альтернативні зв'язки, одночасно використовувати різну кількість методів ігрової діяльності, збільшуючи ефективність практичних занять. Перевагою тренінгових методів навчання є максимальне наближення навчального заняття до реальних ситуацій, активізація учасників [15, с. 129].

Доцільність проведення тренінгів Н. Волкова пояснює такими функціями:

- навчальною – засвоєння дисципліни й формування необхідних умінь і навичок;
- розвивальною – створення умов для розкриття творчого потенціалу й розвиток індивідуальних здібностей;
- комунікативною – становлення й розвиток контактів між слухачами, формування прагнення до співпраці з високим рівнем довіри й сприйняття інших членів команди [8, с. 125-126].

На тренінговому занятті перевага віддається діяльності не викладача, а суб'єктів навчання, особистий досвід яких є основою для навчання. Вони повинні самі поділитися тим, що знають на цей момент, і самі відшукати та/або засвоїти інформацію, якої не вистачає. Викладач на тренінгу відіграє важливу роль фасилітатора (від англ. *facilitate* – допомагати, полегшувати, сприяти). Він скеровує діяльність та взаємодію учасників на вивчення теми та досягнення мети тренінгу.

Таким чином, з урахуванням того, що тренінг є ефективним способом підготовки майбутніх фахівців до професійної діяльності, дає можливість їм визначитися зі своїми ціннісними орієнтаціями, відпрацьовувати професійні уміння і навички, набувати необхідного досвіду через вирішення навчальних проблемних ситуацій ігрового і професійного спрямування, другою педагогічною умовою формування у прикордонників професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів визначено застосування тренінгових методик для розвитку професійно важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації.

Важливість третьої педагогічної умови формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів обумовлена, окрім усього, євроінтеграційними процесами, що стосуються України загалом та її прикордонного відомства зокрема. Так, наприклад, у Законі України «Про прикордонний контроль» зазначено, що прикордонники при здійсненні процедури контролю першої лінії повинні уміти надавати інформацію іноземцям та особам без громадянства, щодо яких проводиться процедура, про мету такої перевірки українською та англійською мовами або мовою держави, що межує з Україною, із зазначенням права іноземця або особи без громадянства звертатися з проханням назвати прізвища

або службові особисті номери уповноважених службових осіб Державної прикордонної служби України, які проводять додаткові перевірки, назву пункту пропуску через державний кордон і дату перетинання державного кордону [12].

Співбесіда здійснюється шляхом більш досконалого (комісійного) вивчення документів, проведенням розширеного опитування та перевірки вказаних особою відомостей з метою підтвердження (спростування) підозри щодо істинних намірів мети поїздки особи та прийняття рішення щодо її пропуску чи непропуску через державний кордон України. В усіх цих випадках службове спілкування інспектора прикордонної служби – це процес взаємозв'язку та взаємодії осіб, у якому відбувається обмін інформацією та досвідом при виконанні службових завдань з охорони державного кордону України. В основі службового спілкування інспектора лежить вирішення важливого службового питання, відповідальна конкретна справа, що стосується долі людей, матеріальних і фінансових витрат, а також правових відносин. Від його уміння спілкуватися залежить ефективність охорони кордону в пунктах пропуску, імідж держави, ступінь інформованості керівництва та ін. Таким чином, уміння спілкуватися з людьми є важливою професійною якістю інспектора прикордонної служби.

Інспектор прикордонної служби повинен уміти спілкуватися, зокрема уміти встановлювати контакти з іншими людьми, досягати взаєморозуміння за різних умов; здійснювати інтеракцію на різних рівнях обміну інформації; уміти спонукувати партнерів до зміни їхньої поведінки. Умови професійної ситуації на державному кордоні щодо пропуску осіб і транспортних засобів та їх ідентифікації потребують від інспектора як фахівця правоохоронної сфери уміння широко послуговуватись усталеними поняттями та виразами, що характеризують професійні ситуації у галузі охорони державного кордону. Він повинен мати розвинені практичні навички і вміння, сформовану професійну мовну компетенцію, що дозволить йому краще налагодити процес ділової взаємодії при виконанні своїх службових обов'язків та здійснення ідентифікації.

Особливо слід вказати на важливість дотримання інспектором вимог Відомчих стандартів культури прикордонної служби [7, с. 21]. Як зазначають О. Бінковський, О. Жданенко, Ю. Сердюк та ін., у нових Відомчих стандартах культури спілкування вимоги до прикордонників у пунктах пропуску не нижчі, ніж для працівників сфери обслуговування (персоналу банківської системи, торгівлі). Це обумовлено тим, що на сьогодні одне з пріоритетних завдань, яке стоїть перед Державною прикордонною службою, – це піднятися до рівня кращих європейських стандартів не лише щодо оперативності прикордонного контролю, але й щодо якості обслуговування тих, хто перетинає українські кордони [3, с. 3].

Таким чином, з огляду на специфіку своєї діяльності інспектор прикордонної служби повинен бути належним чином підготовленим до професійної комунікації, що є важливим чинником підвищення ефективності виконання ним паспортного контролю та ідентифікації. Саме тому ще однією педагогічною умовою формування професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів слід уважати навчання інспекторів прикордонної служби професійної комунікації з громадянами під час контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску через державний кордон, тобто формування належних дій у різних ситуаціях спілкування, зокрема для проведення співбесід під час процедури паспортного контролю першої та другої ліній.

Далі слід вказати на важливість у системі підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів урахування євроінтеграційних процесів, що стосуються України загалом та її прикордонного відомства зокрема. Угода про асоціацію між Україною та ЄС за своїм обсягом і тематичним охопленням є найширшим міжнародним договором з третьою країною, коли-небудь укладеною ЄС. Вона визначає якісно новий формат відносин між Україною та ЄС на принципах політичної асоціації та економічної інтеграції. Передбачена угодою поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі між Україною та ЄС передбачає вільне переміщення товарів, послуг, капіталів частково робочої сили між сторонами Угоди [18, с. 43].

Для прикордонного відомства України це висуває нові високі вимоги як щодо гарантування прикордонної та національної безпеки, так і щодо культури та сервісу обслуговування осіб, які перетинають державний кордон у пунктах пропуску. Йдеться також до підвищені вимоги до особистісних якостей прикордонника, його здатності протистояти будь-яким корупційним впливам. В Уніфікованій навчальній програмі для базової підготовки прикордонників у країнах ЄС, розробленій агентством Frontex, йдеться про те, що прикордонник повинен уміти пояснювати цінності прикордонної служби, які стосуються життя й професії, а

також діяти, дотримуючись цінностей прикордонної служби. Підкреслюється, що він повинен знати роль прикордонної служби у суспільстві, різні форми контролю в суспільстві, що їх здійснює прикордонна служба, зокрема свою професійну роль у суспільстві, уміти обґрунтувати з етичної точки зору дії щодо виконання функцій соціального контролю [16, с. 77-78].

В Уніфікованій навчальній програмі також великого значення надається неупередженості прикордонника, який уміє виконувати службові обов'язки неупереджено. Передбачається, що прикордонник повинен усвідомлювати правові наслідки корупційних дій, уміти виявляти, запобігати корупційним діям і відхиляти спроби схилити його до таких дій, здатний негайно реагувати при спробах корупційних дій, знає процедури, які використовуються при спробах корупційних дій. У розділі «Суспільство, прикордонна служба й етика» визначено, що прикордонник повинен уміти давати характеристику виду своєї професійної діяльності щодо її ролі в суспільстві, організації й етичних вимог, знати норми Європейського кодексу етики правоохоронців (Резолюція 690 (1979) тридцять першого звичайного засідання Парламентської асамблеї Ради Європи) [16 с. 73]. Передбачено також, що прикордонник повинен знати норми національного законодавства, які стосуються професійної етики, для того, щоб відповідно до них будувати власну поведінку, пояснювати процедури, які використовуються у випадках неетичної поведінки, уміти знаходити розумний баланс між обов'язком та бажаннями [16, с. 73-74].

Цим вимогам в умовах Євроінтеграції повинні відповідати і представники ДПСУ. З огляду на це четвертою умовою формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів слід визначити формування у прикордонників ціннісних установок прикордонної служби та ідентифікації.

Ключовими у цьому випадку є слова І. Беха про те, що під час навчання важливо формувати особистісні цінності, тому що лише вони завдяки своїм сутнісним показникам можуть виконувати функцію вищого критерію для орієнтації людини в світі й опори для особистісного самовизначення [2, с. 6]. Йдеться, зокрема, про те, для чого, з якою метою прикордонник приходять на службу, що він ставить на перше місце: свої інтереси чи інтереси служби, свій професійний обов'язок чи власне збагачення, матеріальні цінності. У педагогічному контексті цінності є певними ідеями, уявленнями про типи поведінки й кращі цілі, спрямовуючи розвиток людини Педагогічний контекст цінностей полягає в тому, щоб зробити їх близькими молодій людині. Педагогічна аксіологія має за мету визначення шляхів перетворення знань у переконання та цінності. Одним з таких шляхів учені називають насамперед інформаційну складову. Зокрема, О. Власова веде мову про те, що для орієнтації на ціннісні відносини важливе значення має постійна увага педагога до формування у молодій людині відповідного ставлення до ціннісних основ життя – добра, істини, краси й основних соціально-культурних цінностей, таких як людина, суспільство, природа, праця та пізнання [7, с. 223-224]. При цьому, підкреслює дослідниця, основним засобом доведення інформації про цінності є зміст навчального матеріалу.

Такої ж думки дотримується і О. Рудницька. Вона пропонує для формування необхідних цінностей надавати першочергову увагу змісту навчального матеріалу: «Те, що пізнається, має стати засобом орієнтування людини у всіляких життєвих ситуаціях, соціально-психологічною призмою її світобачення, розширення духовно-культурної сфери, а це вимагає використання різноманітних навчально-виховних впливів [13, с. 75].

Загалом учені однакові щодо того, що ціннісно-сміслова сфера є системотвірним компонентом структури особистості, від неї залежить успішність діяльності людини. Дослідники вважають, що для формування необхідних цінностей особливу увагу слід звертати на надання інформації про цінності, далі на цій основі під час аналізу й осмислення інформації молода людина формуватиме свої особистісні цінності і змісти професійної діяльності.

Отже, з урахуванням того, що ціннісна сфера визначає розуміння інспектором призначення своєї діяльності, бачення себе в професії, бажання гідно виконувати свої професійні обов'язки та ін., а також того, що першочергове значення для формування цінностей має інформаційна складова, четвертою педагогічною умовою формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів визначено прилучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації.

Для більш цілісного уявлення про предмет дослідження та шляхи формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів важливо скористатися методом моделювання. У моделі відповідно до вимог системного підходу враховано

компонентний склад педагогічної системи з формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів, зокрема мету навчання, суб'єктів навчання (інспекторів прикордонної служби), викладачів, зміст навчання, засоби й форми навчання, педагогічні умови та необхідні результати. Складовими структурно-функціональної моделі формування професійної готовності інспекторів прикордонної служби є мотиваційно-цільовий, інформаційно-технологічний та оцінно-результативний блоки.

Висновки. Основними педагогічними умовами формування у прикордонників професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції є:

- впровадження інформаційно-комунікаційних технологій у процес підготовки інспекторів прикордонної служби до ідентифікації осіб і транспортних засобів;
- застосування тренінгових методик для розвитку професійно-важливих якостей, необхідних для здійснення ідентифікації;
- навчання інспекторів прикордонної служби професійної комунікації з громадянами під час контролю першої та другої ліній у пунктах пропуску через державний кордон;
- прилучення прикордонників до європейських цінностей прикордонної служби та здійснення ідентифікації.

Системно організувати роботу з формування у прикордонників професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів дозволяє структурно-функціональна модель, що містить мотиваційно-цільовий, інформаційно-технологічний та оцінно-результативний блоки.

Перспективами подальших наукових розвідок є експериментальна перевірка педагогічних умов формування в інспекторів прикордонної служби професійної готовності до ідентифікації осіб і транспортних засобів в умовах євроінтеграції.

Список використаних джерел

1. Атанов Г. А. Знання як засіб навчання. Київ: Кондор, 2008. 236 с.
2. Бех І. Д. Виховання особистості: у 2 кн. Київ: Либідь, 2003. Кн. 1: Особистісно орієнтований підхід: теоретико-технологічні засади. 280 с.
3. Бінковський О. А., Жданенко О. А., Сердюк Ю. І. та ін. Культура прикордонного контролю в пунктах пропуску через державний кордон України: навч. посіб. / Хмельницький: Вид-во НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, 2010. 142 с.
4. Богданюк О. Д. Формування готовності до професійної діяльності у майбутніх офіцерів-кінологів Державної прикордонної служби: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2007. 20 с.
5. Брижатиєв Є. І. Формування готовності майбутніх офіцерів інженерних військ до професійної діяльності в системі безперервної освіти: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2015. 16 с.
6. Відомчі стандарти культури прикордонної служби: практич. посіб. на щодень. Хмельницький: Вид-во НАДПСУ ім. Б. Хмельницького, 2009. 52 с.
7. Власова О. І. Педагогічна психологія: навч. посіб. Київ: Либідь, 2005. 400 с.
8. Волкова Н. П. Інтерактивні технології навчання у вищій школі: навч.-метод. посіб. Дніпро: Університет імені Альфреда Нобеля, 2018. 360 с.
9. Лемешко О. В. Формування професійної готовності майбутніх офіцерів-прикордонників до локалізації нестандартних ситуацій у пунктах пропуску через державний кордон: дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04. Хмельницький, 2018. 295 с.
10. Мельничук І. М. Теорія і практика професійної підготовки майбутніх соціальних працівників засобами інтерактивних технологій: моногр. Тернопіль: Економічна думка, 2010. 326 с.
11. Михайлишин О. О. Формування професійно-педагогічної готовності офіцерів-прикордонників до виховної роботи в умовах нестандартних ситуацій: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордон. служби України імені Б. Хмельницького. Хмельницький, 2007. 20 с.
12. Про прикордонний контроль: Закон України від 5 листоп. 2009 р. № 1710-VI. Відом. Верхов. Ради України. 2010. № 6. Ст. 46. Зі змінами; ост. ред. 2 груд. 2010 р.
13. Рудницька О. П. Педагогіка: загальна та мистецька: навч. посіб. Тернопіль: Навчальна книга – Богдан, 2005. 360 с.
14. Серховець С. В. Формування готовності майбутніх офіцерів правоохоронних органів до кінологічного забезпечення оперативно-службової діяльності: автореф. дис. ... канд. пед. наук: 13.00.04 / Нац. акад. Держ. прикордонної служби України ім. Б. Хмельницького. Хмельницький, 2016. 20 с.
15. Сисоева С. О. Інтерактивні технології навчання дорослих: навч.-метод. посіб. Київ: НАПН України, Ін-т пед. освіти і освіти дорослих, ЕКМО, 2011. 320 с.

16. Уніфікована програма підготовки прикордонників країн ЄС. Представлено агенцією FRONTEX в рамках співпраці країн-членів ЄС і асоційованих членів Шенгенської зони / Агенція FRONTEX. Варшава, Rondo ONZ 1, 2007. 398 с.
17. Федорчук В. М. Тренінг особистісного зростання: навч. посіб. Київ: Центр учбової літератури, 2014. 250 с.
18. Шереметьєва О. Угода про асоціацію між Україною та ЄС: ретроспектива та реалії. Юридична Україна. 2016. № 1–2. С. 42–46.

References

1. Atanov, H.A. (2008). *Znannia yak zasib navchannia [Knowledge as a means of learning]*. Kyiv: Kondor. 236 s. [in Ukrainian].
2. Bekh, I.D. (2003). *Vykhovannia osobystosti: u 2 kn. [Personality education: in 2 books]. B. 1: Osobystisno oriientovanyi pidkhid: teoretyko-tekhnologichni zasady [Personally oriented approach: theoretical and technological principles]*. Kyiv: Lybid. 280 s. [in Ukrainian].
3. Binkovskiyi, O.A., Zhdanenko, O.A., Serdiuk, Yu.I. ta in. (2010). *Kultura prykordonnoho kontroliu v punktakh propusku cherez derzhavnyi kordon Ukrainy: navch. posib. [Border control culture at border crossing points at the State border of Ukraine]*. Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU im. B. Khmelnytskoho. 142 s. [in Ukrainian].
4. Bohdaniuk, O.D. (2007). *Formuvannia hotovnosti do profesiinoi diialnosti u maibutnikh ofitseriv-kinolohiv Derzhavnoi prykordonnoi sluzhby: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 [The formation of readiness for professional activity to future canine-officers of the State Border Guard Service: author's abstract. dis ... for obtaining PhD: 13.00.04]*. Nats. akad. Derzh. prykordonnoi sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 20 s. [in Ukrainian].
5. Bryzhatyi, Ye.I. (2015). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv inzhenernykh viisk doprofeisinoi diialnosti v systemi bezpererвної osvity: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04 [Formation of readiness of future officers of the engineering troops for professional activities in the system of continuous education: Author's abstract. dis. ... Cand. ped. Sciences: 13.00.04]*. Nats. akad. Derzh. prykordonnoi sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 16 s. [in Ukrainian].
6. *Vidomchi standarty kultury prykordonnoi sluzhby: prakt. posib. na shchoden [Departmental Standards of the Border Guard Culture: Practical. manual for everyday use]*. Khmelnytskyi: Vyd-vo NADPSU im. B. Khmelnytskoho, 2009. 52 s. [in Ukrainian].
7. Vlasova, O.I. (2005). *Pedahohichna psykholohiia: navch. Posib [Pedagogical Psychology: teach. manual]*. Kyiv: Lybid. 400 s. [in Ukrainian].
8. Volkova, N.P. (2018). *Interaktyvni tekhnologii navchannia u vishchii shkoli: navch.-metod. posib. [Interactive technologies of teaching in high school: teaching method. manual]*. Dnipro: Universytet imeni Alfreda Nobelia. 360 s. [in Ukrainian].
9. Lemeshko, O.V. (2018). *Formuvannia profesiinoi hotovnosti maibutnikh ofitseriv-prykordonnykiv do lokalizatsii nestandardnykh sytuatsii u punktakh propusku cherez derzhavnyi kordon: dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. [Formation of professional readiness of future officers-border guards to localize non-standard situations at checkpoints across the state border: dis. ... Candidate ped Sciences: 13.00.04]*. Khmelnytskyi, 295 s. [in Ukrainian].
10. Melnychuk, I.M. (2010). *Teoriia i praktyka profesiinoi pidhotovky maibutnikh sotsialnykh pratsivnykiv zasobamy interaktyvnykh tekhnologii: monohr. [Theory and practice of training future social workers by means of interactive technologies]*. Ternopil: Ekonomichna dumka. 326 s. [in Ukrainian].
11. Mykhailyshyn, O.O. (2007). *Formuvannia profesiino-pedahohichnoi hotovnosti ofitseriv-prykordonnykiv do vykhovnoi roboty u movakh nestandardnykh sytuatsii: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. [Formation of professional and pedagogical readiness to border guard officers for educational work in the conditions of non-standard situations: author's abstract. dis ... Candidate ped Sciences: 13.00.04.]*. Nats. akad. Derzh. prykordon. sluzhby Ukrainy imeni B. Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 20 s. [in Ukrainian].
12. *Pro prykordonnyi kontrol: Zakon Ukrainy vid 5 lystop. 2009 r. № 1710-VI. [On Border Control: The Law of Ukraine of 5 November. 2009]*. Vidom. Verkhov. Rady Ukrainy. 2010. № 6. [in Ukrainian].
13. Rudnytska, O.P. (2005). *Pedahohika: zahalna ta mystetska: navch. posib. [Pedagogy: general and artistic: teach. manual]*. Ternopil: Navchalna knyha – Bohdan. 360 s. [in Ukrainian].
14. Serkhovets, S.V. (2016). *Formuvannia hotovnosti maibutnikh ofitseriv pravookhoronnykh orhaniv do kinolohichnoho zabezpechennia operatyvno-sluzhbovoi diialnosti: avtoref. dys. ... kand. ped. nauk: 13.00.04. [Formation of readiness of future officers of law enforcement bodies for cynological support of operative-service activity: author's abstract. dis ... Candidate ped Sciences: 13.00.04.]*. Nats. akad. Derzh. prykordonnoi sluzhby Ukrainy im. B. Khmelnytskoho. Khmelnytskyi. 20 s. [in Ukrainian].
15. Sysoieva, S.O. (2011). *Interaktyvni tekhnologii navchannia doroslykh: navch.-metod. posib [Interactive adult learning technologies: teaching method. manual]*. Kyiv: NAPN Ukrainy, In-t ped. osvity i osvity doroslykh, EKMO. 320 s. [in Ukrainian].

16. *Unifikovana prohrama pidhotovky prykordonnykiv krain YeS. Predstavleno ahentsiieu FRONTEX v ramkakh spivpratsi krain-chleniv YeS i asotsiiovanykh chleniv Shenhenskoï zony [Unified Border Guard Training Program of EU countries. Represented by FRONTEX Agency within the framework of cooperation between EU Member States and associated Schengen area members].* Ahentsiia FRONTEX. Varshava, Rondo ONZ 1, 2007. 398 s. [in Ukrainian].
17. Fedorchuk, V.M. (2014). *Treninh osobystisnoho zrostannia: navch. posib. [Training of personal growth: teaching. manual].* Kyiv: Tsentr uchbovoi literatury. 250 s. [in Ukrainian].
18. Sheremetieva, O. (2016). *Uhoda pro asotsiatsiiu mizh Ukrainoiu ta YeS: retrospektyva ta realii [Association Agreement between Ukraine and the EU: retrospective and realities].* Yurydychna Ukraina. № 1-2. S. 42-46. [in Ukrainian].

TKACHUK Dmytro, postgraduate student, Khmelnytskyi National University.

SUBSTANTIATION OF PEDAGOGICAL CONDITIONS OF PROFESSIONAL TRAINING OF BORDER GUARD INSPECTORS FOR IDENTIFICATION OF PERSONS AND VEHICLES IN THE CONDITIONS OF EUROPEAN INTEGRATION

Abstract. *The article describes the pedagogical conditions of professional training of border guard inspectors for the identification of persons and vehicles in the conditions of European integration. Pedagogical conditions are interpreted as a unity, a system of specially designed activities for the content, form, methods of the educational process, ensuring the effective management of educational activities. Among the didactic possibilities of presenting information, the author highlights computer visualization of educational information, modeling and simulation of objects, processes, and phenomena associated with identification. The author points out the dependence of the effectiveness of the use of information and computer technologies on the quality of materials, use of the system approach in determining the structure and organization of the use of software tools, informational culture of the teacher. Among the pedagogical conditions for the formation of the professional readiness of the border guard inspectors to identify the persons and vehicles, the author has identified the following: implementation of information and communication technologies in the process of preparation of border guard inspectors for the identification of persons and vehicles; the use of training methods for the development of professionally important qualities necessary for identification; training border guard inspectors in professional communication with citizens during the control of the first and second lines at the border crossing points, that is, the formation of appropriate actions in different situations of communication, in particular for conducting interviews during the passport control procedure of the first and second lines; familiarizing border guards with European values of the border service and identification. In order to obtain a more complete representation of the subject of the study – pedagogical conditions – and the ways of forming the professional readiness of the border guard inspectors to identify individuals and vehicles, the author proposed to use the modeling method. The model takes into account the component composition of the pedagogical system, in particular the purpose, subjects of training, teachers, content, means and forms of training, pedagogical conditions and necessary results. The components of the structural and functional model for the formation of the professional readiness of the border guard inspectors for the identification of persons and vehicles are motivational-target, information-technological and evaluation and productivity blocks.*

Key words: *border guard inspector, identification, skills, pedagogical conditions, components, professional readiness, professional activity, border protection.*

*Одержано редакцією: 20.02.2019 р.
Прийнято до публікації: 01.03.2019 р.*